

Мукачівський державний університет
Гуманітарний факультет
Кафедра психології

Кваліфікаційна робота
053 – Психологія

Тема: Діагностика і розвиток обдарованих дітей молодшого
шкільного віку

Виконала: студентка 4 курсу,
групи П-4
спеціальності 053 «Психологія»
Дюрдь М.І.
Керівник Костю С.Й.
Рецензент Бохонкова Ю.О.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ОБДАРОВАНІСТЬ ЯК ПСИХОЛОГО – ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА.....	6
1.1. Аналіз теоретичних підходів до вивчення здібностей і обдарованості.....	6
1.2. Типи дитячої обдарованості.....	11
1.3. Психологічні особливості обдарованих дітей та їх виявлення	16
1.4. Організація навчально - виховної роботи з обдарованими молодшими школярами.....	21
Висновки до першого розділу.....	34
РОЗДІЛ 2 ДІАГНОСТИКО-РОЗВИВАЛЬНА РОБОТА З ОБДАРОВАНІСТІ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	35
2.1. Методи та організація дослідження.....	35
2.2. Аналіз результатів дослідження.....	39
2.3. Розвивальна робота з обдарованими школярами.....	43
Висновки до другого розділу.....	57
ВИСНОВКИ.....	60
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	63
ДОДАТКИ	66

ВСТУП

Актуальність дослідження. У Доктрині національної освіти, що визначає стратегію й основні напрямки розвитку освіти України в ХХІ столітті, записано, що система освіти має забезпечувати підтримку обдарованих дітей і молоді, розвиток у них творчих здібностей, формування навичок самоосвіти і самореалізації особистості. Як свідчать нормативні документи, проблема обдарованості зараз стає надзвичайно актуальною — у регіонах, областях, окремих містах і районах створено мережу спеціалізованих шкіл для обдарованих дітей.

Дослідження проблеми обдарованості має довготривалу історію у вітчизняній та зарубіжній психології, але до цього часу існує багато «білих плям» у цій області психологічних знань, що робить актуальним подальше проведення як теоретичних, так і методологічних досліджень, вдосконалення концептуального апарату і методів вивчення даної проблеми. В практичному плані, однією з важливих задач є соціальний захист обдарованих дітей за допомогою створення соціально-структурних умов, при яких здібності мали б одержати максимальний розвиток.

Одна з проблем полягає в тому, що в реальних життєвих умовах в «поле зору» потрапляють лише ті обдаровані діти, які вже змогли в чомусь себе проявити, в деякій мірі реалізувати, актуалізувати свої природні можливості. Діти, для яких життєві соціокультурні умови склались несприятливо, на сьогоднішній день мають досить низькі можливості реалізації життєвої активності.

Фактично ми втрачаємо таланти, з причин ще існуючої думки про те, що першочергову увагу заслуговують діти, які можуть спинитися у своєму розвитку «нижче норми», а ті, які знаходяться «вище норми» здатні самі спрямовувати свій розвиток у потрібне русло. Обдаровані діти найбільш чутливі до неадекватних оцінок, несправедливих і негативних впливів зі сторони дорослих та ровесників.

Найбільш негативний вплив групи ровесників на обдарованих дітей проявляється у прагненні привести їх до «середнього» рівня, зробити їх схожими на всіх інших. Таким обдарованим дітям необхідна кваліфікована консультація і допомога психолога.

Слід звернути увагу на те, що іноді не тільки емоції, але і переживання невдач, загострена емоційна реакція на виникаюче протиріччя самооцінки і об'єктивних результатів діяльності може виступати важливим стимулом для серйозних занять, в яких і розвиваються здібності. Обдаровані діти відчують «дискримінацію» при відсутності диференційованого навчання, через надмірну уніфікацію програм, в яких погано, або зовсім не враховуються індивідуальні можливості засвоєння знань.

Таким чином, проблема обдарованості ще далеко не є розв'язаною повністю, але існуючі в сучасній психологічній науці відповідні надбання дозволяють в деякій мірі практично вирішувати наведені проблеми. Враховуючи соціально-психологічну та практичну значимість проблеми обдарованості, ми визначили тему нашого дослідження: «Діагностика і розвиток обдарованих дітей молодшого шкільного віку».

Об'єкт дослідження: обдарованість учнів молодшого шкільного віку.

Предмет дослідження: діагностика і розвиток обдарованих дітей молодшого шкільного віку.

Мета дослідження: теоретично проаналізувати та емпірично дослідити особливості розвитку обдарованих дітей молодшого шкільного віку.

Відповідно до сформульованої мети дослідження були розроблені наступні **завдання:**

1. Теоретично обґрунтувати дослідження обдарованості та творчих здібностей в молодших школярів.
2. Емпірично дослідити особливості розвитку обдарованих дітей молодшого шкільного віку.
3. Підібрати систему ігрових та тренінгових занять, спрямованих на

формування творчих здібностей молодших школярів.

Методи дослідження: аналіз та узагальнення теоретичних джерел, порівняння, абстрагування, анкетування, тестування, групові та індивідуальні бесіди, спостереження. Результати дослідження підлягали кількісному та якісному аналізу.

База дослідження: Дослідження проводилося на базі ЗОШ I-III ст. №13 м. Мукачева. В дослідженні взяли участь 40 учнів початкових класів.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в тому, що сформульовані в результаті дослідження висновки та одержаний практичний матеріал можуть бути використані вчителями, батьками, вихователями, практичними психологами, та соціальними педагогами в безпосередній роботі як з учнями, так і з вчителями.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, що закінчуються висновками, загальних висновків, списку використаних джерел (42 найменування) і 6-ти додатків. Основний зміст викладено на 62 сторінках тексту. Загальний обсяг – 74 сторінки.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі представлені результати теоретичного аналізу та емпіричного дослідження особливостей розвитку обдарованих дітей молодшого шкільного віку. На основі теоретичного аналізу проблеми дослідження, можемо констатувати.

Обдарована дитина – дитина, яка вирізняється яскравими, іноді видатними досягненнями у тому чи іншому виді діяльності. Тобто, обдарованість визначається вищими показниками розвитку здібностей дитини, вони випереджають темп розвитку здібностей її однолітків. При цьому умови життя і навчання ровесників повинні бути рівні.

Найгрунтовнішим, на нашу думку, є визначення обдарованості Мануели Сільви: «Обдарованими називають тих, хто показує гарні результати або високий рівень здібностей в одній або кількох галузях діяльності: загальні інтелектуальні здібності, академічні здібності, продуктивне мислення, здібності до лідерства, художні й артистичні, психомоторні здібності...».

Обдаровані діти здатні до абстрактного мислення і мають виняткову здатність робити свої самостійні висновки, вони кмітливі, а їхні інтереси виходять за межі того, що цікавить їхніх ровесників. Найчастіше вони прагнуть до спілкування з батьками, з інтелектуально розвиненішими ровесниками чи зі старшими за віком дітьми.

Характерними особливостями обдарованих дітей є: висока пізнавальна активність і розвинутий інтелект, що виходить за межі вікових особливостей, багата фантазія, винахідливість, емоційна безпосередність, розвинуте почуття гумору, гостра реакція на несправедливість, їм властивий високий енергетичний рівень, чітка моторна координація, фізична стабільність.

Розрізняють два основних типи обдарованості: особлива, виняткова обдарованість — у дітей, для виявлення яких не потрібні ні тести, ні спеціальні спостереження та висока норма обдарованості. Це теж обдаровані діти, але їхня обдарованість більш нормальна, звичайна.

Результати емпіричного дослідження довели, що високий рівень обдарованості властивий незначній кількості дітей молодшого шкільного віку, рівень розвитку творчих здібностей зростає від шести до восьми років. Проведене емпіричне дослідження підтвердило існування взаємозв'язків між високим рівнем розвитку творчої уяви та високим рівнем креативності молодших школярів. Дослідження показали, що кількість дітей із середнім рівнем розвитку переважає над кількістю обдарованих дітей, обдарованих дітей у дослідженні виявлено двоє і це дуже втішно. Але це не означає, що обдаровані діти – це діти описані в науковій літературі, і вони не існують в реальності, це лише ще раз доводить, що обдарованих дітей не багато.

За результатами нашого дослідження діти шестирічного віку мають низький рівень розвитку творчих здібностей, а в від шести до восьми років, враховуючи дані дослідження, крива розвитку творчих здібностей починає зростати, а від восьми до десяти років – знижується. Але хотілося б відзначити, що у дітей шестирічного віку яскраво виражене прагнення скласти якомога більше слів, один з випробуваних склав десять слів, що за даними таблиці характеризується як високий рівень. Проте в словах були допущені орфографічні помилки і використані ті літери, які відсутні у вихідному слові, тому ми віднесли його до середнього рівня розвитку здібностей. У зв'язку з цим необхідно підтримувати і допомагати розвиватися таким дітям. Ось напрямок над яким треба працювати дорослим: вчителям, батькам, а особливо психологам.

Для розвитку творчих здібностей та обдарувань молодших школярів ефективними є ігрові та тренінгові заняття, розумові тренажери. Тренажер представлений у нашому дослідженні покликаний активізувати як ліву півкулю – логічну аналітичну частину мозку, так і праву півкулю, інтуїтивну частину мозку, що відповідає за просторову уяву та фантазію.

Виявлення обдарованих і талановитих дітей – це тривалий процес. Обдарована дитина сама собі допоможе, якщо вчитель, психолог – творчий, а навчально – виховний процес – цікавий, різнобічний, результативний.

В даний час не існує оптимальних програм для обдарованих дітей, які допомогли б їм уникнути труднощів, або ж вони не в достатній кількості реалізуються. Залишається тільки сподіватися, що щось зміниться і у таких дітей не буде труднощів у майбутньому або хоча б їх стане менше.

Перспективу подальшого дослідження вбачаємо у більш комплексному вивченні зазначеної проблеми.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>